

Sygnatura akt I ACa 623/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 maja 2021 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie:

Sędzia Leon Miroszewski (przewodniczący)

Sędzia Agnieszka Bednarek-Moraś

Sędzia Krzysztof Górski

po rozpoznaniu w dniu 24 maja 2021 w Szczecinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Z. P.

przeciwko (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K.

przy udziale Prokuratora Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim

o nakazanie złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 28 października 2020 roku, sygnatura akt I C 575/19

oddala apelację

Agnieszka Bednarek-Moraś Leon Miroszewski Krzysztof Górski

Sygnatura akt I ACa 623/20

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 października 2020 roku, sygnatura akt I C 575/19, Sąd Okręgowy w Koszalinie w punkcie 1. nakazał pozwanej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. złożenie oświadczenia woli o przyjęciu powódki Z. P. w poczet członków spółdzielni, a w punkcie 2. Zasadził od pozwanej spółdzielni na rzecz powódki kwotę 200 złotych tytułem kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że od 2012 roku powódce przysługuje odrębna własność lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w K. przy ul. (...), który znajduje się w zasobach (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K.. Dla tej nieruchomości jest prowadzona przez Sąd Rejonowy w Koszalinie księga wieczysta nr (...). To jedyna nieruchomość, do której przysługuje powódce prawo własności.

Powódka nigdy nie była członkiem pozwanej Spółdzielni, natomiast członkiem pozwanej Spółdzielni był jej mąż. Po ich rozwodzie, darował on ich wspólnemu synowi przedmiotową nieruchomość. Następnie w 2012 r. syn darował niniejszą nieruchomość powódce.

W dniu 29 marca 2019 r. powódka wniosła o przyjęcie jej w poczet członków pozwanej Spółdzielni, załączając sporządzoną w formie pisemnej i podpisaną przez nią deklarację przystąpienia do spółdzielni. W deklaracji powódka wskazała swoje imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania.

Uchwałą z dnia 8 kwietnia 2019 r. Zarząd pozwanej Spółdzielni odmówił przyjęcia Z. P. w poczet członków Spółdzielni. W jej uzasadnieniu podano, że powódka nie złożyła deklaracji członkowskiej odpowiadającej wymogom art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo Spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1560 z późn. zm.) oraz nie uiściła udziału i wpisowego.

W dniu 29 kwietnia 2019 r. powódka odwołała się od powyższej uchwały.

Uchwałą z dnia 3 czerwca 2019 r. Rada Nadzorcza pozwanej Spółdzielni utrzymała w mocy uchwałę Zarządu pozwanej Spółdzielni dotyczącą odmowy przyjęcia powódki w poczet członków Spółdzielni. W jej uzasadnieniu podano, że właściciel lokalu występujący z roszczeniem o przyjęcie w poczet członków spółdzielni winien spełnić warunki, o których mowa w art. 16 ustawy - Prawo Spółdzielcze, tj. złożyć deklarację członkowską odpowiadającą wymogom ww. przepisu oraz uiścić wpisowe i udział, a powódka nie dokonała niniejszych czynności.

W piśmie z dnia 10 września 2019 r. Zarząd pozwanej Spółdzielni zawiadomił powódkę, iż zgodnie z art. 4 u.s.m., w oparciu o uchwałę Zarządu nr (...) z dnia 9 września 2019 r., od dnia 1 stycznia 2020 r. zmienia się wysokość zaliczki na fundusz remontowy nieruchomości ze stawki 5,86 zł/m² miesięcznie na 2,90 zł/m² miesięcznie. Podano, że stawka została ustalona w wysokości wnoszonej przez członków Spółdzielni, tj. 1,90 zł/m² miesięcznie powiększonej o planowane na rok 2020 dofinansowanie z podziału nadwyżki bilansowej w wysokości 1,00 zł/m² miesięcznie przysługujące wyłącznie członkom Spółdzielni. Dodano, że wobec faktu, iż powódka nie uczestniczyła w powstaniu nadwyżki bilansowej poprzez wpłacenie wpisowego i udziału członkowskiego, nie przysługuje powódce udział w dofinansowaniu z podziału nadwyżki bilansowej. Nadto poinformowano, że w celu złożenia deklaracji, wpłaty wpisowego i udziału członkowskiego należy zgłosić się do komórki lokalowej w siedzibie Spółdzielni przy ul. (...) w K. (pokój nr (...)). Podano, że zawiadomienie o wysokości opłaty obowiązującej od dnia 1 stycznia 2020 r. zostanie dostarczone w terminie późniejszym.

Mając na uwadze powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał powództwo za uzasadnione. Stwierdził, że podstawę roszczenia powódki stanowił art. 3 ust. 3¹ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (dalej „u.s.m.”) w brzmieniu obowiązującym od dnia 9 września 2017 r..

Sąd ten, kierując się dyrektywami zawartymi w art. 65 § 1 k.c., zgodnie z którym oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje, uznał że intencją powódki było wystąpienie z żądaniem nakazania pozwanej przyjęcia powódki w poczet jej członków na podstawie art. 3 ust. 3¹ powołanej ustawy. Wskazał, że powódka w niniejszej sprawie sporządzała pisma bez udziału profesjonalnego pełnomocnika procesowego, natomiast z treści uzasadnienia tak pozwu jak i pisma powódki z dnia 28 sierpnia 2019 r. wynika wprost, że nie zgadza się ona z decyzją pozwanej, odmawiającej przyjęcia jej w poczet członków spółdzielni. Kierując się stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, który stwierdził, że nie ma interesu prawnego w żądaniu stwierdzenia nieważności uchwały, występuje zatem z żądaniem przyjęcia jej w poczet członków spółdzielni. Konkretyzując żądanie pozwu powódka wskazywała cały czas na te same okoliczności faktyczne. Wszystkie zatem okoliczności zawarte w treści uzasadnienia pozwu, pisma z dnia 28 sierpnia 2019 r. jak i wyjaśnienie złożone na rozprawie w dniu 20 października 2020 r. świadczą jednoznacznie – zdaniem Sądu Okręgowego, że jej wolą było nakazanie pozwanej spółdzielni przyjęcia jej w poczet członków pozwanej Spółdzielni z uwagi na treść art. 3 ust. 3¹ u.s.m.

Dalej wskazał Sąd I instancji, że w przedmiotowej sprawie istotą sporu było to, czy na podstawie aktualnie obowiązujących przepisów powódka, będąca właścicielem stanowiącego odrębną własność lokalu mieszkalnego znajdującego się w zasobach pozwanej Spółdzielni, powinna zostać przyjęta w poczet członków tej Spółdzielni po

złożeniu deklaracji członkowskiej, bez konieczności uiszczenia udziału i wpisowego. Zauważył, że ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1596) weszła w życie z dniem 9 września 2017 r. Mocą ustawy nowelizującej w art. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2013 r. poz. 1222, z 2015 r. poz. 201 oraz z 2017 r. poz. 1442) dodano m.in. ust. 9 w brzmieniu: „Nie stosuje się przepisów ustawy wymienionej w ust. 7 dotyczących udziałów i wpisowego, a także przepisów dotyczących obowiązku złożenia deklaracji w celu przyjęcia w poczet członków spółdzielni, z zastrzeżeniem art. 3.” W tym art. 1 ust. 9 wyłączono zatem stosowanie przepisów ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (dalej jako „u.p.s.”) dotyczących udziałów i wpisowego, a także przepisów dotyczących obowiązku złożenia deklaracji w celu przyjęcia w poczet członków spółdzielni, z zastrzeżeniem art. 3 ust. 3¹ u.s.m, zgodnie z którym, członkiem spółdzielni może być osoba, która nabyła prawo odrębnej własności lokalu, a właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni, przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni. W tym przypadku przepis art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze stosuje się odpowiednio. Natomiast art. 16 § 1 u.p.s. brzmi: „Warunkiem przyjęcia na członka jest złożenie deklaracji. Deklaracja powinna być złożona pod nieważnością w formie pisemnej. Podpisana przez przystępującego do spółdzielni deklaracja powinna zawierać jego imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania, a jeżeli przystępujący jest osobą prawną – jej nazwę i siedzibę, ilość zadeklarowanych udziałów, dane dotyczące wkładów, jeżeli statut ich wnoszenie przewiduje, a także inne dane przewidziane w statucie”.

Zdaniem Sądu Okręgowego, bacząc na powyższe regulacje, nie można zgodzić się z pozwaną, że dla przyjęcia powódki w poczet członków Spółdzielni konieczne jest uiszczenie przez powódkę udziału i wpisowego. W art. 3 ust. 3¹ u.s.m. przewidziano roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni i nie uzależniono jego realizacji od obowiązku uiszczenia udziałów i wpisowego przez podmiot występujący z takim roszczeniem. Taka interpretacja koresponduje również z innym przepisem tej ustawy, tj. art. 1 ust. 1¹, wedle którego spółdzielnia mieszkaniowa nie może odnosić korzyści majątkowych kosztem swoich członków, w szczególności z tytułu przekształceń praw do lokali. Należy podkreślić, że to wolą osoby będącej właścicielem lokalu znajdującego się w zasobach spółdzielni jest to, czy wejdzie ona w poczet członków spółdzielni i nieistotna w tym zakresie jest data nabycia prawa odrębnej własności lokalu. Natomiast, gdy właściciel lokalu wyrazi wolę uzyskania statusu członka spółdzielni, to zgodnie z art. 23 ust. 2 u.s.m. spółdzielnia nie może odmówić przyjęcia go w poczet swoich członków. Z przeprowadzonej analizy przepisów wynika jednocześnie, że właściciel lokalu ubiegający się o członkostwo winien złożyć w formie pisemnej deklarację, zawierającą jego imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania (osoba fizyczna). Skoro w art. 3 ust. 3¹ u.s.m. podano, że przepis art. 16 u.p.s. stosuje się odpowiednio, to należy uznać, że aktualnie deklaracja składana przez właściciela lokalu nie musi zawierać ilości zadeklarowanych udziałów.

Sąd I instancji przywołał fakt bycia przez powódkę właścicielem stanowiącego odrębną własność lokalu mieszkalnego, więc istnieje po jej stronie prawo do uzyskania członkostwa w pozwanej Spółdzielni po złożeniu deklaracji, która zawiera imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania, wskazującej na wolę przystąpienia do pozwanej Spółdzielni. Podkreślił, że Z. P. nie ma obowiązku wniesienia udziałów i wpisowego. Jako istotne wskazał, że analiza załączonego do akt sprawy wniosku Z. P. wraz z deklaracją pozwala stwierdzić, że powódka złożyła pozwanej Spółdzielni dokumenty, które spełniają przewidziane prawem wymogi. W ocenie tego Sądu po stronie powódki nie istniał obowiązek wskazania w treści deklaracji innych danych poza tymi, które zostały przez nią w niej podane. Powołał art. 16 § 1 u.p.s., z którego wynika, że obowiązek wskazania w treści deklaracji ilości zadeklarowanych udziałów i danych dotyczących wkładów nie dotyczy przystępujących osób fizycznych, a osób prawnych. Skonstatował, że brak było zatem podstaw do odmowy przyjęcia powódki w poczet członków Spółdzielni.

Dalej Sąd Okręgowy podkreślił, że powołane przepisy nie wprowadzają jakiegokolwiek terminu na realizację prawa do uzyskania członkostwa i w takim przypadku nie ma znaczenia data nabycia własności lokalu. Żadnych negatywnych skutków dla powódki nie pociąga zatem fakt, że od 2012 r. przysługuje jej odrębna własność lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w K. przy ul. (...), a wniosła ona o przyjęcie jej w poczet członków pozwanej Spółdzielni dopiero po wejściu w życie w dniu 9 września 2017 r. ustawy nowelizującej.

Stwierdził ten Sąd dalej, że wystąpienie przez powódkę z roszczeniem o przyjęcie w poczet członków pozwanej Spółdzielni bez obowiązku uiszczenia przez nią udziałów i wpisowego nie może być traktowane jako nadużycie prawa podmiotowego, o którym mowa w art. 5 k.c. Ewentualna okoliczność, że w związku z jej przystąpieniem, pozwana Spółdzielnia nie uzyska określonych wpływów (wpisowego i udziałów), nie pozwala uznać, że roszczenie Z. P. jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Nie odbędzie się to także kosztem innych osób, które ubiegają się na takich samych zasadach o przyjęcie w poczet członków spółdzielni. Postępowanie powódki nie godzi również w równość praw i obowiązków wszystkich członków spółdzielni, o której mowa w art. 18 § 1 u.p.s.

Odnosząc się do stanowiska pozwanej Spółdzielni w sprawie nałożenia obowiązku nakazania powódce obowiązku uiszczenia przez powódkę wpisowego i udziału Sąd Okręgowy wskazał, że pozwana błędnie bowiem przyjęła, że obowiązek Spółdzielni polegający na przyjęciu powódki w poczet członków Spółdzielni winien być skorelowany z obowiązkiem powódki w zakresie wniesienia do Spółdzielni wpisowego i udziału.

Biorąc pod uwagę poczynione rozważania, w punkcie 1. sentencji wyroku Sąd nakazał pozwanej Spółdzielni złożenie oświadczenia woli o przyjęciu powódki Z. P. w poczet członków Spółdzielni.

W dalszej części uzasadnienia Sąd Okręgowy zajął się wnioskiem pozwanej o wystąpienie do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym, jednak w niniejszej sprawie Sąd ten nie dostrzegł potrzeby skorzystania z tej instytucji prawnej. Przyjął też, że nowe regulacje prawne, wskazane wyżej, nie pozostają w sprzeczności z przepisami Konstytucji RP.

Uzasadniając orzeczenie o kosztach procesu Sąd Okręgowy wskazał na art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. Przyjął, że pozwana przegrała sprawę, stąd też należało zasądzić od niej na rzecz powódki kwotę 200 zł tytułem kosztów procesu, obejmujących uiszczoną przez powódkę opłatę sądową.

Pozwana Spółdzielnia wniosła apelację od powyższego wyroku, zaskarżając go w całości.

Zarzuciła:

1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 2 Konstytucji RP poprzez uznanie, iż przepis art. 1 ust. 9 u.s.m., wyłączający obowiązek wniesienia przez członka spółdzielni mieszkaniowej wpisowego i udziałów nie stanowi naruszenia zasady równości obywateli i zasady sprawiedliwości społecznej,

1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 12 Konstytucji RP poprzez przyjęcie, że decydowanie przez ustawodawcę, że właściciel lokalu, który chce zostać członkiem spółdzielni, nie ma obowiązku wniesienia wpisowego i udziału, nie stanowi o nieuprawnionej ingerencji ustawodawcy w wolność tworzenia i działania zrzeszeń,

2) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 32 ust. 2 Konstytucji RP poprzez uznanie, że norma prawna przewidziana w art. 1 ust. 9 u.s.m. nie dyskryminuje spółdzielni mieszkaniowych względem innych branż spółdzielczych i innych podmiotów prawa prywatnego, gdyż ograniczenie zasady równości podyktowane jest tym, aby osoby, którym przysługuje prawo odrębnej własności lokalu miały wpływ na funkcjonowanie spółdzielni i współdecydowanie o szeregu aspektów jej działalności;

3) naruszenie art. 64 ust. 2 Konstytucji RP poprzez uznanie, że norma prawna przewidziana w art. 1 ust. 9 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych nie pozostaje w sprzeczności w równej dla wszystkich ochronie własności i innych praw majątkowych.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o:

1) zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa w całości,

1) z ostrożności procesowej o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Koszalinie do ponownego rozpoznania,

2) zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu za postępowanie przed Sądem I i II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa,

3) wystąpienie przez Sąd w trybie art. 193 Konstytucji RP, którego treść odpowiada również art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z dnia 1 sierpnia 1997 r., z pytaniem prawnym co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, tj. „czy art. 1 ust. 9 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. 2018.845 tj. z dnia 2018.05.08) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2017 r., poz. 1596) w zakresie, w jakim wyłącza stosowanie przepisów ustawy Prawo spółdzielcze dotyczących obowiązku wniesienia udziałów i wpisowego przez osoby uzyskujące status członka spółdzielni jest zgodny z art. 2, art. 12 oraz art. 32 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?” oraz „czy art. 1 pkt 1 b) ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2017 r., poz. 1596) w zakresie, w jakim do art. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych dodaje ust. 9 oraz art. 1 pkt 2 b) ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2017 r., poz. 1596), w zakresie w jakim do art. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych dodaje ust. 3¹, jest zgodni z art. 2 w związku z art. 121 Konstytucji RP”, bowiem od odpowiedzi na wskazane pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy, tzn. czy przepisy te należy uznać za obowiązujące i znajdujące zastosowanie w niniejszej sprawie, jeśli zostały uchwalone z naruszeniem proceduralnych zasad tworzenia prawa w demokratycznym państwie prawnym, a także czy z obowiązkiem spółdzielni przyjęcia w poczet członków na podstawie art. 3 ust. 3¹ u.s.m. winien być skorelowany obowiązek powoda w zakresie wniesienia wpisowego i udziału, albo z momentem złożenia deklaracji członkowskiej albo w terminie późniejszym, ustalonym przez strony, albo w sytuacji uznania, że przepis art. 1 ust. 9 u.s.m. został uchwalony z naruszeniem proceduralnych zasad tworzenia prawa w demokratycznym państwie prawnym, albo że został on uchwalony zgodnie z procedurą legislacyjną ale jest on niezgodny z art. 2, art. 12, art. 32 ust. 2 i art. 64 ust. 2 Konstytucji RP;

4) zawieszenie postępowania sądowego do czasu rozpatrzenia pytania prawnego przez Trybunał Konstytucyjny;

5) przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego w trybie art. 390 § 1 k.p.c. – „czy osoby, które po nowelizacji ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, która weszła w życie w dniu 9 września 2017 roku nabyły członkostwo z mocy prawa, albo które złożą deklarację przystąpienia do spółdzielni, nie wnosząc wpisowego i udziału, mają prawo do udziału w nadwyżce bilansowej (zysku), o której mowa w art. 75-78 ustawy Prawo Spółdzielcze, skoro nie partycypowali w jej powstaniu, oraz w jaki sposób osoby te odpowiadają za ewentualne straty Spółdzielni, stosownie do treści art. 19 ust. 2 tej ustawy do wysokości zadeklarowanych udziałów, skoro nie zadeklarowały i nie wniosły udziału.

Powódka wniosła o odrzucenie apelacji, wniosku o wystąpienie z zapytaniem do Trybunału Konstytucyjnego oraz Sądu Najwyższego, a także o zasądzenie kosztów.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje

Apelacja pozwanej podlegała oddaleniu jako bezzasadna.

Realizując wynikający z art. 378 § 1 k.p.c. obowiązek ponownego badania sprawy merytorycznie, w granicach apelacji, podziela i przyjmuje za własne niekwestionowane przez skarżącą ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, co zgodnie z art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c. zwalnia go od obowiązku ich powielania. Sąd odwoławczy nie dostrzegł zarazem w sprawie naruszenia przepisów procesowych, które mogłyby skutkować nieważnością postępowania.

Także ocenę prawną, do której wyłącznie odnosi się w apelacji skarżący, Sąd odwoławczy traktuje jako prawidłową (art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c.), z tym uzupełnieniem, że w zakresie odnoszenia się do przedstawionych zarzutów apelacyjnych, wymaga ona pewnego rozwinięcia.

Związany z tymi zarzutami jest złożony ponownie w apelacji wniosek o przedstawienie Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego w sprawie konstytucyjności przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Odnosząc się do niego należy stwierdzić, że art. 193 Konstytucji RP nie nakłada na sąd obowiązku zwrócenia się do Trybunału Konstytucyjnego każdorazowo gdy domaga się tego strona, lecz uprawnia sąd do jego skierowania, jeżeli poweźmie on, rozpoznając sprawę, wątpliwości co do konstytucyjności przepisu mającego zastosowanie do jej rozstrzygnięcia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., sygn. akt V CSK 417/18). Wątpliwości te powinny mieć więc takie rzeczywiste podstawy, które nie mogą być usunięte przez zmianę sposobu stosowania wątpliwego przepisu lub ustalenie jego prawidłowej wykładni (A. Skoczylas [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Sądowa kontrola administracji publicznej, System Prawa Administracyjnego, t. 10).

Sąd odwoławczy w niniejszej sprawie nie stwierdza problemu niekonstytucyjności kwestionowanych przez pozwaną norm w zakresie w jakim konstruuje one prawo powoda stanowiące przedmiot osądu. Trzeba dodać, że Sąd Okręgowy odniósł się już do podobnych wniosków, zaś skarżący właściwie nie podważył w apelacji dokonanej przez ten Sąd oceny.

Kwestionując zgodność z Konstytucją istotnych dla rozstrzygnięcia sporu regulacji znowelizowanej ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych skarżący koncentruje swoją argumentację wyłącznie na kwestiach związanych z ograniczeniem prawa spółdzielni jako korporacji do ustanawiania warunków członkostwa. Pomija jednak kwestie prawne formujące szczególny charakter korporacji, jaką jest spółdzielnia mieszkaniowa, determinowany przez jej ustawowe cele i ściśle powiązanie członkostwa z prawem do lokalu w budynku należącym do spółdzielni. W obecnym stanie normatywnym prawo do uzyskania członkostwa staje się pochodną i wiąże się ściśle z prawem do lokalu (niezależnie od tego czy jest to prawo spółdzielcze czy też odrębna własność lokalu – por. szersze rozważania w nauce przedstawione np. przez K. Pietrzykowskiego, Projektowane zmiany w prawie spółdzielczym mieszkaniowym [w:] J. Gudowski, K. Weitz (red.) Aurea Praxis, Aurea Theoria, Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego, Tom II Warszawa 2011, s. 2438 -2443). Tym samym nie wszystkie konstrukcje prawne charakterystyczne dla spółdzielni jako typu korporacji o określonych cechach i celach związanych z prowadzeniem przez jej członków wspólnej (szeroko rozumianej) działalności gospodarczej przystają do specyfiki spółdzielni mieszkaniowej, która łączy osoby poszukujące sposobu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych.

Daje temu wyraz też ustawodawca odrębnie (w oddzielnej ustawie) regulując rodzaj korporacji spółdzielczej jaką jest spółdzielnia mieszkaniowa i przyjmując w art. 1 ust 7 (jedynie) subsydiarne stosowanie przepisów ustawy prawo spółdzielcze (a zatem wyróżniając taką korporację od spółdzielni o innych celach statutowych). Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych była wielokrotnie nowelizowana, często w następstwie kolejnych rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego, w których także akcentowano różnice odnoszące się do konstrukcji prawnej spółdzielni mieszkaniowej i członkostwa w takiej korporacji od innych rodzajów spółdzielni. TK dokonuje wykładni przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych akcentując cel spółdzielni (art. 1 ust 1 ustawy, zgodnie z którym celem spółdzielni mieszkaniowej, jest zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych i innych potrzeb członków oraz ich rodzin, przez dostarczanie członkom samodzielnych lokali mieszkalnych lub domów jednorodzinnych, a także lokali o innym przeznaczeniu). Pod wpływem argumentacji zawartej w uzasadnieniu wyroku TK z 17.12.2008 r., (P 16/08, OTK 2008, nr 10, poz. 181) wprowadzono np. do ustawy normę art. 1 ust 1¹ zgodnie z którym Spółdzielnia mieszkaniowa nie może odnosić korzyści majątkowych kosztem swoich członków, w szczególności z tytułu przekształceń praw do lokali).

Ustawa nowelizująca z dnia 20 lipca 2017 r., która wprowadziła regulację kwestionowaną w niniejszej sprawie przez skarżącego, była z kolei sposobem wykonania przez ustawodawcę wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lutego 2015 r., sygn. akt K 60/13 (OTK-A 2015/2, poz. 11). W uzasadnieniu swojego orzeczenia Trybunał wskazał między innymi (odnośnie spółdzielczych praw do lokalu), że „złożenie deklaracji członkowskiej nie stanowi nadmiernego

ciężaru dla kandydata i jest gwarancją jego wolności i autonomii decyzji o przystąpieniu do spółdzielni lub o nieprzystąpieniu do niej. Jednak spełnienie dodatkowych warunków, tj. wniesienie zadeklarowanych w deklaracji udziałów i wkładu, a także innych ewentualnych warunków statutowych nie może być przesłanką konstytutywną, od spełnienia której uzależnione jest przyjęcie w poczet członków”.

W wyroku tym wskazano dalej, że przyjęcie w poczet członków nie znosi roszczenia spółdzielni o wniesienie udziałów, wpisowego lub innych świadczeń określonych w deklaracji członkowskiej w późniejszym okresie, jednak wyraźnie wskazano, że nie da się pogodzić z opisanymi tam wartościami konstytucyjnymi ówczesnie obowiązująca konstrukcja normatywna, według której uiszczenie przewidzianych statutem należności uzależniało przyjęcie w poczet członków. Ustawodawca po wydaniu tego orzeczenia znowelizował ustawę o spółdzielniach mieszkaniowych wyłączając w całości możliwość stosowania regulacji ustawy prawo spółdzielcze o wpisowym i udziałach.

Kwestia poprawności tej nowelizacji, w świetle wzorców konstytucyjnych, nie odnosi się jednak o tyle do przedmiotu niniejszej sprawy, że w przedstawionej judykaturze TK wyraźnie uznano za zgodne z Konstytucją pozostaje powiązanie przyjęcia w poczet członków spółdzielni mieszkaniowej (a jedynie tego dotyczy powództwo) wyłącznie ze złożeniem deklaracji. Kwestia konstytucyjna podnoszona przez pozwaną aktualizować mogłaby się natomiast wówczas gdyby pozwana dochodziła od członka spółdzielni spełnienia (wynikającego ze statutu) świadczenia z tytułu np. wpisowego lub udziałów.

Z drugiej strony skarżąca pomija, że członek spółdzielni mieszkaniowej ponosi udział w kosztach związanych z jej działalnością statutową (najpierw ponosząc koszty budowy lokalu a następnie będąc zobowiązanym do świadczeń określonych w art. 4 ustawy). Zatem inaczej niż np. w spółdzielniach produkcyjnych kształtują się wzajemne prawa i obowiązki spółdzielni oraz jej członka. Jeśli składający deklarację nie uzyskał następnie członkostwa w spółdzielni, wpisowe podlega zwrotowi. Przystępujący może żądać zwrotu wpisowego po zawiadomieniu go o odmowie przyjęcia (por. art. 17 § 2 ustawy - Prawo spółdzielcze). Od dnia zawiadomienia o odmowie przyjęcia rozpoczyna się bieg terminu przedawnienia roszczenia o zwrot wpisowego na podstawie przepisów o nienależnym świadczeniu (art. 120 § 1 zd. 2 w zw. z art. 455 k.c. - por. wyrok SN z 11.1.2002 r., IV CKN 581/00).

W przypadku spółdzielni mieszkaniowych jednak nabycie członkostwa następuje co do zasady z mocy prawa wskutek nabycia wymienionego w ustawie praw do lokalu względnie ekspektatywy takiego prawa (art. 3 ust 1 ustawy). Uzyskanie członkostwa wskutek złożenia deklaracji jest w istocie wyjątkowe (dotyczy wykonania prawa nabywcy lokalu stanowiącego odrębną własność (art. 3 ust. 3¹ ustawy) . Spółdzielnia nie może odmówić przyjęcia w poczet członków niebędącego jej członkiem właściciela lokalu podlegającego przepisom ustawy, w tym także nabywcy prawa odrębnej własności lokalu, spadkobiercy, zapisobiercy i licytanta (art. 23 ust. 2 ustawy)

Konstrukcja ta jest także następstwem orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (por. m.in. wyrok TK z 30.03.2004 r., K 32/03, OTK 2004, nr 3, poz. 22.), w którym uznawano konsekwentnie, że nie podstaw wiązanie prawa do lokalu ze stosunkiem członkostwa w spółdzielni (np. uzależniać skuteczność nabycia spółdzielczego prawa do lokalu od przyjęcia nabywcy w poczet członków spółdzielni). Skutkiem tego orzecznictwa było „odwrócenie” zależności prawnej i przyjęcie, że nabycie prawa do lokalu pociąga za sobą skutek w postaci nabycia członkostwa w spółdzielni (ex lege względnie – w przypadku o którym mowa w art. 3 ust 3¹ – na żądanie nabywcy). Zatem członkostwo w spółdzielni staje się prawem „związanym” z prawem do lokalu, które w ujęciu systemowym jest prawem wiodącym.

Z uwagi na cel i przedmiot działalność spółdzielni mieszkaniowej oraz odgraniczenia dotyczące możliwości prowadzenia innej niż objęta art. 1 ust 2 i ust. 3 ustawy działalności gospodarczej (art. 1 ust. 6) wyjaśnia się w nauce, że spółdzielnia taka „jako zjawisko społeczno-ekonomiczne jest zdecydowanie bardziej zbliżona do wspólnoty mieszkaniowej niż do innych spółdzielni” (por. K. Pietrzykowski, op. cit., s. 2441)

Mając na uwadze normy przydające spółdzielni obowiązek zarządzania nieruchomościami stanowiącymi jej mienie lub nabyte na podstawie ustawy mienie jej członków (art. 1 ust. 3 oraz art. 27 ustawy) właściciel lokalu ma interes, aby być członkiem spółdzielni choćby z racji możliwości wpływu na podejmowanie przez organy tej korporacji decyzje

dotyczące zarządu nieruchomością wspólną. Wpisowe zaś stanowi świadczenie pieniężne, jakie członek spółdzielni obowiązany jest spełnić w związku ze złożeniem deklaracji członkowskiej. Wysokość wpisowego oraz termin jego wniesienia określa statut (art. 5 § 1 pkt 3 i § 2 ustawy Prawo spółdzielcze). Uzależnienie skuteczności oświadczenia właściciela lokalu od uiszczenia wpisowego różnicowałoby jego sytuację w stosunku do członków spółdzielni posiadających inne (wymienione w art. 3 ust. 1 ustawy) prawo do lokalu. Zatem argumentacja przedstawiona w apelacji prowadziłaby do nieuzasadnionego w świetle zasad konstytucyjnych (ale także w wobec fundamentalnych zasad ruchu spółdzielczego – por. art. 18 §1 ustawy Prawo spółdzielcze) różnicowanie członków spółdzielni mieszkaniowej.

Z kolei udziały wpłacane przez członków spółdzielni służyć mają budowie jej majątku, przy użyciu którego prowadzić będzie ona statutową działalność gospodarczą (a więc również generować nadwyżkę bilansową, w której spółdzielnia ma prawo partycypować – art. 18 §2 pkt. 5) ustawy Prawo spółdzielcze). W przypadku spółdzielni mieszkaniowych substrat majątkowy korporacji powstaje w wyniku działalności, której koszty ponoszą spółdzielcy (wnosząc wkłady mieszkaniowe – art. 9 i 10 u.s.m. lub wkład budowlany – art. 18 u.s.m.). Poza tym członek spółdzielni jest zobowiązany do ponoszenia innych opłat wynikających z ustawy lub statutu (art. 9 ust. 1 u.s.m.). W istocie zatem spółdzielnia uzyskuje od spółdzielców w innej formie prawnej (niż przez opłacenie udziałów) świadczenia związane niezbędnymi dla budowy majątku służącego jej celom statutowym.

Konstytucyjność wyłączenia w stosunku do tego rodzaju korporacji spółdzielczych stosowania przepisów o prawie spółdzielni domagania się od deklarującego przystąpienie do niej uiszczenia wpisowego i zadeklarowania oraz opłacenia udziałów, musi być więc oceniana przez pryzmat specyficznych właściwości prawnych stosunku korporacyjnego istniejącego między spółdzielnią mieszkaniową i jej członkiem (związku uczestnictwa w spółdzielni z prawem do lokalu lub jego ekspektatywą). Tymczasem argumentacja skarżącej pomija te właśnie kwestie nie różnicując rodzajów spółdzielni oraz ich specyfiki i powołując argumenty ogólne, właściwe dla modelowej korporacji spółdzielczej, lecz nieadekwatne w odniesieniu do szczególnej jej postaci jaką jest spółdzielnia mieszkaniowa.

Powyższe powoduje, że w ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie nie przedstawiono istotnych dla rozstrzygnięcia sporu w niniejszej sprawie wątpliwości co do konstytucyjności konstrukcji prawnej uniezależniającej możliwość przystąpienia do spółdzielni mieszkaniowej od uiszczenia udziałów i wpisowego. Tutejszy Sąd nie znalazł też podstaw, by z urzędu dopatrywać się niekonstytucyjności norm, z których wynika prawo powoda do żądania (uniezależnionego do obowiązku wpisowego oraz wpłaty udziałów) przyjęcia w poczet członków spółdzielni. Zarzuty pozwanej w tym zakresie także uznać należy więc za bezzasadne. Podobnie bezzasadny jest wniosek o zwrócenie się do Sądu Najwyższego z zagadnieniem prawnym przywołanym w apelacji. Abstrahując od potrzeby podjęcia w sprawie tego zagadnienia uchwały przez Sąd Najwyższy, nie jest ono w żaden sposób przedmiotem niniejszej sprawy.

Reasumując należało przyjąć, że niezasadnie pozwana spółdzielnia mieszkaniowa odmówiła powódce realizacji przysługującego jej roszczenia wynikającego z art. 3 ust. 3¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Zgodzić się należało więc z oceną Sądu Okręgowego, że żądanie ostatecznie poddane pod osąd w niniejszym postępowaniu zasługiwało w całości na uwzględnienie. Słusznie nakazano zatem pozwanej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. przyjęcie powódki w poczet jej członków, a dla skuteczności tego orzeczenia nie było konieczne określenie sposobu wykonania tego obowiązku. Mając na uwadze powyższe apelację oddalono na podstawie art. 385 k.p.c. W postępowaniu apelacyjnym nie zachodziła konieczność rozstrzygnięcia o kosztach procesu, albowiem powódka nie wskazała ich poniesienia w jakiegokolwiek kwocie.

Agnieszka Bednarek-Moraś Leon Miroszewski Krzysztof Górski